

DZIAŁALNOŚĆ MIĘDZYNARODOWYCH
ORGANIZACJI NA RZECZ BUDOWANIA
BEZPIECZEŃSTWA I POKOJU W KOSOWIE
INTERNATIONAL ORGANIZATION'S
ACTIVITY FOR SECURITY AND BUILDING
PEACE IN KOSOVO

Magdalena LESZKIEWICZ
Akademia Pomorska w Słupsku

ABSTRACT:

The ethnic conflict between the Serbs and the Albanians in Kosovo led to the outbreak of armed conflict accompanied by violence and acts of genocide. It forced international organizations to take decisive action to end the conflict, as well as start a process of building peace and stabilize the situation in the region. NATO, the UN, the OSCE and the EU played a major role in these activities. The author of the article has analyzed the role of these organizations in efforts to restore peace and stabilize the political situation in the region undertaken as part of Operation Allied Force, KFOR and the United Nations Mission in Kosovo (UNMIK).

KEY WORDS:

conflict, peacekeeping missions, international organizations, Operation Allied Force, Operation Joint Guardian, civil-military cooperation.

ABSTRAKT:

Konflikt etniczny między Serbami a Albańczykami w Kosowie doprowadził do wybuchu konfliktu zbrojnego, któremu towarzyszyły przemoc

i akty ludobójstwa. Zmusiło to organizacje międzynarodowe do podjęcia zdecydowanych działań w celu zakończenia konfliktu, a także rozpoczęcia procesu budowy pokoju i stabilizacji sytuacji w regionie. Dużą rolę w tych działaniach odegrały między innymi NATO, ONZ, OBWE czy UE. Autorka artykułu dokonała analizy roli tych organizacji w działaniach na rzecz przywrócenia pokoju i stabilizacji sytuacji politycznej w regionie, podjętych w ramach operacji „Allied Force”, KFOR oraz Misji Tymczasowej Administracji Organizacji Narodów Zjednoczonych w Kosowie (UNMIK).

SŁOWA KLUCZOWE:

konflikt, misje pokojowe, organizacje międzynarodowe, operacja „Allied Force”, operacja „Joint Guardian”, współpraca cywilno-wojskowa

WSTĘP

Upadek komunizmu i bloku sowieckiego pod koniec XX wieku w istotny sposób wpłynął na nową architekturę środowiska międzynarodowego w Europie. Efektem tych zmian był między innymi rozpad Socjalistycznej Federacyjnej Republiki Jugosławii, który zapoczątkował „wrzenie w kotle bałkańskim”, a czego efektem były eskalacja przemocy w regionie i wybuch szeregu konfliktów zbrojnych o podłożu politycznym i etnicznym¹. Konflikty te nie ominęły również Kosowa. Napięcia pomiędzy Serbami a Albańczykami zamieszkującymi Kosowo mają historyczne zaszłości i trwają z przerwami od wielu wieków. Jednakże zmiany jakie zaszły w Europie na przełomie lat 80. i 90. ubiegłego wieku spowodowały wybuch konfliktu, który pochłonął tysiące ofiar, przez co wymagał podjęcia zdecydowanych działań przez środowisko międzynarodowe, w tym NATO i ONZ.

Konflikt, którego eskalacja nastąpiła w latach 90. ubiegłego wieku, ma swoją genezę we wcześniejszej dekadzie. Już w latach 80. Kosowo domagało się bowiem większej autonomii regionu, który w 90% zamieszkiwany był przez Albańczyków. W 1989 roku ówczesna Federalna Republika Jugosławii (FRJ) zniosła autonomię w Kosowie, co spowodowało natychmiastowy bojkot wszelkich serbskich instytucji przez Albańczyków. W odpowiedzi na powyższe działania w 1991 roku kosowscy Albańczycy zażądali niepodległości prowincji. W przeprowadzonym wówczas w tej

¹ A. Urbanek, *Międzynarodowe środowisko bezpieczeństwa i jego współczesne uwarunkowania*, [w:] *Wybrane problemy bezpieczeństwa. Teoria. Strategia. System*, A. Urbanek (red.), Wydawnictwo Społeczno-Prawne, Słupsk 2012, s. 97.

sprawie referendum większość obywateli opowiedziała się za niepodległością, w wyniku czego odbyły się wybory prezydenckie i do parlamentu. Nowych władz nie uznała jednak Serbia.

Powstanie tego swoistego „państwa w państwie”, nawoływania do zbrojnego buntu przez powstałą w 1992 roku Wyzwoleńczą Armię Kosowa, a z drugiej strony serbskie represje wymierzone w albańskich Kosowian spowodowały wzrost napięcia w całej prowincji. Doprowadziło to do wybuchu krwawych walk w 1998 roku. Władze w Belgradzie, z prezydentem Slobodanem Miloševićem na czele, przeprowadzały między innymi masowe wysiedlenia Albańczyków. W wyniku tego około 850 000 uchodźców z Kosowa szukało schronienia głównie w Albanii i w Macedonii. Wobec ludności pozostałej w Kosowie stosowano represje, mordowano cywilów, przeprowadzano czystki etniczne. Sytuacja ta wymagała podjęcia natychmiastowej interwencji zewnętrznej.

Gdy próby dyplomatycznego zakończenia konfliktu zawiodły, podjęto decyzję o przeprowadzeniu nalotów NATO na serbskie cele wojskowe i strategiczne. Naloty prowadzone przez lotnictwo NATO w ramach operacji pod kryptonimem „Allied Force” zmusiły Serbów do zaakceptowania porozumienia pokojowego w czerwcu 1999 roku. Na jego mocy wycofano z Kosowa wojska jugosłowiańskie oraz zagwarantowano powrót uchodźców. W celu zapewnienia bezpieczeństwa do Kosowa przybyło 50 000 żołnierzy międzynarodowych sił KFOR (Kosovo Force). Z kolei 10 czerwca 1999 roku Rada Bezpieczeństwa ONZ przyjęła rezolucję nr 1244, na mocy której utworzono Misję Tymczasowej Administracji Organizacji Narodów Zjednoczonych w Kosowie (UNMIK), nadając jej zwierzchnictwo nad prowincją².

Celem niniejszego artykułu jest próba określenia roli organizacji międzynarodowych w działaniach na rzecz budowania i zapewnienia pokoju w Kosowie.

ZNACZENIE OPERACJI WOJSKOWEJ „ALLIED FORCE” W BUDOWANIU POKOJU W KOSOWIE

Militarna interwencja NATO przeciwko Federalnej Republice Jugosławii (FRJ), znana jako operacja powietrzna „Allied Force”, rozpoczęła się 24 marca 1999 roku i trwała dokładnie 78 dni. Celem politycznym podjętych działań zbrojnych było przerwanie konfliktu zbrojnego na terenie

² Zob. *Wojna w Kosowie*, online: http://www.unic.un.org.pl/jugoslawia/index.php?id=wojna_w_kosowie, (dostęp: 16.03.2017).

Kosowa, podczas którego dochodziło do czystek etnicznych i zbrodni wojennych, w których wiodącą rolę przypisywano formacjom paramilitarnym i wojskom jugosłowiańskim. Priorytetami działań NATO były okazanie sprzeciwu dla agresywnej polityki prowadzonej przez FRJ oraz zaprzestanie kontynuowania ataków zbrojnych na albańską ludność cywilną³.

Od 1998 roku NATO pracowało nad planami operacji militarnej w Kosowie, która miała jednocześnie angażować siły lądowe oraz powietrzne. Oficerowie odpowiedzialni za planowanie przygotowali 10 możliwych wariantów prewencyjnego rozmieszczenia sił, które obejmowały między innymi⁴:

- wsparcie Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE) monitorującej sytuację w Kosowie;
- wymuszenie przez sojusznicze siły zbrojne respektowania nałożonego przez ONZ embarga na dostawy broni do FRJ;
- prewencyjne rozwinięcie kontyngentu wojskowego NATO w Albanii i Macedonii w celu zapobieżenia rozprzestrzenieniu się konfliktu na całe Bałkany;
- wsparcie działań przeciwko przemytnikom na terenie Albanii.

Tego samego roku Rada Północnoatlantycka (NAC) określiła dwa warianty działań sił powietrznych, które mogłyby być podjęte podczas interwencji w Kosowie. Pierwszym typem była tzw. „fazowa operacja powietrzna”, zaś drugim tzw. „ograniczona odpowiedź powietrzna”. Wstępny plan operacji powietrznej – noszący nazwę Operation Nimble Liton – został opracowany przez planistów z dowództwa Sił Powietrznych Stanów Zjednoczonych w Europie (USAFE) i uwzględniał atak na około 250 obiektów na terytorium całej Jugosławii. NATO opracowało natomiast odrębny plan oznaczony jako CONPLAN 1061. Planiści NATO uwzględnili potrzebę wykonania uderzeń lotniczych na 51 obiektów zintegrowanego systemu obrony przeciwlotniczej kraju oraz 40 innych obiektów z ogólnej liczby 169 obiektów ujętych w planie⁵. Według planu operacyj-

³ The Department of Defense, *Report to Congress: Kosovo/Operation Allied Force after-action report*, 31.01.2000, s. 17.

⁴ Opracowano na podstawie: M. Marszałek, *Sojusznicza operacja „Allied Force”. Przebieg – ocena – wnioski*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2009, s. 20–31.

⁵ Ibidem.

nego NATO operacja powietrzna „Allied Force” miała być realizowana w pięciu fazach⁶:

- FAZA 0⁷: rozmieszczenie sił powietrznych NATO w Europie,
- FAZA 1: uzyskanie przewagi powietrznej w Kosowie, osłabienie systemów dowodzenia i objęcie kontroli nad całym obszarem FRJ,
- FAZA 2: przeprowadzenie ataków na wszystkie cele wojskowe w Kosowie oraz siły na terenie FRJ znajdujące się na południe od 44 równoleżnika,
- FAZA 3: przeprowadzenia ataków na cele o strategicznej wartości militarnej na terenie Jugosławii,
- FAZA 4: ponowne rozmieszczenie sił adekwatnie do sytuacji.

Grożba użycia sił powietrznych przez NATO miała być narzędziem wywarcia presji na władzach FRJ. Taktyka ta została osłabiona niefortunnymi posunięciami NATO, takimi chociażby jak zmniejszenie liczebności floty powietrznej wyznaczonych do przeprowadzenia ataków. W październiku 1998 roku liczebność sił planowanych do użycia wynosiła około 410 maszyn, natomiast rok później spadła do 350 samolotów⁸. Niekonsekwencje w działalności dyplomatycznej NATO spowodowały, iż władze FRJ oceniły ryzyko interwencji NATO jako niewielkie. Prezydent Slobodan Milošević był przekonany, że nawet jeżeli do takiej interwencji dojdzie, to ataki potrwają krótko i będą miały ograniczony charakter, a nieugięta postawa FRJ wymusi na Zachodzie zaproponowanie nowych warunków pokojowych, lepszych od tych z Rambouillet⁹.

Z militarnego punktu widzenia Sojusz Północnoatlantycki postawił sobie za cel przeprowadzenie operacji powietrznej przeciwko obiektom wojskowym na całym terytorium Federalnej Republiki Jugosławii z zamiarem zmniejszenia serbskiej zdolności do kontynuowania akcji repre-

⁶ M.W. Lamb Sr, *Operation Allied Force. Golden Nuggets for Future Campaigns*, Air War College, Alabama 2002, s. 4; online: <http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/maxwell/mp27.pdf>, (dostęp: 15.05.2018).

⁷ M. Marszałek, *Sojusznicza...*, op. cit., s. 30–40.

⁸ S. Kay, *After Kosovo: NATO's Credibility Dilemma*, „Security Dialogue”, 2000, nr 1/31, s. 74–75.

⁹ Zob. *Bezpieczeństwo międzynarodowe w XXI wieku*, E. Cziomer (red.), Oficyna Wydawnicza AFM, Kraków 2010, s. 34–40; online: https://repozytorium.ka.edu.pl/bitstream/handle/11315/4816/Bezpieczenstwo_miedzynarodowe_w_XXI_wieku_2010.pdf?sequence=1 (dostęp: 16.03.2017).

syjnych przeciwko etnicznym Albańczykom w Kosowie¹⁰. Cele polityczne zdefiniowano z kolei następująco¹¹:

1. Doprowadzenie do zakończenia wszelkich działań zbrojnych i natychmiastowe przerwanie represji wobec ludności cywilnej pochodzenia albańskiego w Kosowie.
2. Wycofanie z Kosowa serbskich jednostek wojskowych, policyjnych i paramilitarnych.
3. Udzielenie zgody na rozmieszczenie w spornej prowincji międzynarodowych sił pokojowych.
4. Udzielenie zgody na bezwarunkowy i bezpieczny powrót wszystkich uchodźców i wygnańców do prowincji oraz zapewnienie organizacjom humanitarnym swobodnego dostępu do nich.
5. Złożenie przez Miloševicia wiarygodnego zapewnienia o zamiarze współpracy w celu zawarcia porozumienia politycznego w ogólnych ramach wyznaczonych propozycjami pokojowymi z Rambouillet.

Sytuacja w Kosowie rozwijała się dynamicznie, jednak skomplikowała się jeszcze bardziej we wrześniu 1998 roku, kiedy w lesie drenickim odkryto groby czterdziestu Albańczyków. W tym samym miesiącu doszło do szczególnie brutalnego ataku na ludność albańską, podczas którego serbskie siły policyjne i wojskowe zamordowały m.in. dwudziestoosobową rodzinę i 13 innych mężczyzn. Wraz z eskalacją przemocy w Kosowie rozpoczęła się ucieczka ludności albańskiej do Macedonii, Albanii i Czarnogóry. 29 września Rada Bezpieczeństwa Organizacji Narodów Zjednoczonych przyjęła rezolucję numer 1199 potępiającą działalność Serbów w objętej kryzysem prowincji¹².

Wskutek agresywnej polityki władz Jugosławii 20 marca 1999 roku obszar Kosowa opuściła międzynarodowa grupa obserwatorów pokojowych, zaś wkrótce po tym rząd w Belgradzie rozpoczął dużą ofensywę wojskową przeciwko UCK. W odpowiedzi na to 23 marca sekretarz generalny NATO, Javier Solana, przekazał odpowiedzialność za przeprowadzenie operacji militarnej przeciwko Federalnej Republice Jugosławii na ręce najwyższego dowódcy wojskowego Sojuszu, gen. Wesleya Clarka.

W dniu 24 marca 1999 roku rozpoczęto I fazę operacji „Allied Force”. Na FRJ wystrzelono pociski raketowe ze stacjonujących na Morzu Ad-

¹⁰ M.W. Lamb Sr, *Operation...*, op. cit., s. 3.

¹¹ Zob. M. Marszałek, *Sojusznicza...*, op. cit., s. 23.

¹² Ibidem, s. 19–20.

riatyckim okrętów NATO. Następnie wykonano serię ataków z powietrza z wykorzystaniem 80 samolotów bojowych. Podczas I fazy operacji zaatakowano główne punkty dowodzenia, obiekty obrony przeciwlotniczej, lotniska oraz koszary wojskowe znajdujące się na terytorium całej FRJ. Działania te miały ograniczony charakter, ponieważ zakładano, że zmuszą Serbów do zaprzestania działań militarnych w Kosowie. Warto w tym miejscu wspomnieć, że przez pierwsze dwa tygodnie operacji „Allied Force” zrzucono mniej bomb niż w pierwszym dniu operacji „Pustynna Burza”¹³.

RYC. 1. OBSZAR PROWADZENIA OPERACJI „ALLIED FORCE” WZGLĘDEM 44 RÓWNOLEŻNIKA.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: B.S. Lambeth, *NATO's Air War For Kosovo: A Strategic and Operational Assessment*, RAND Corporation, Santa Monica 2001, s. 11.

¹³ Zob. M. Hodalska, *Korespondent wojenny. Ofiarnik i ofiara we współczesnym świecie*, WUJ, Kraków 2006, s. 70.

Niestety bombardowania te nie przyniosły spodziewanych efektów. Zmusiło to NATO do rozpoczęcia II fazy operacji, która oprócz ataków na cele militarne zakładała zlikwidowanie zaplecza logistycznego wojsk serbskich na całym terytorium FRJ. Zapoczątkowanie II fazy operacji „Allied Force” miało miejsce 27 marca 1999 roku. Pozwoliła ona na zwiększenie nasilenia ataków na oddziały operacyjne FRJ w Kosowie oraz przeprowadzenie bombardowania o szerszym zakresie na cele militarne. Główną uwagę skupiono na niszczeniu sił militarnych i policyjnych stacjonujących w Kosowie. Deklarowanym celem operacji było bowiem osłabienie zdolności bojowych serbskiego wojska. Działania te miały obejmować obszar całej Jugosławii. Poprzez atak strategiczny zbombardowano między innymi system obrony przeciwlotniczej FRJ, systemy kierowania i dowodzenia oraz infrastrukturę koszarową wraz z magazynami wojskowymi i lotniskami, składy paliwowe, zakłady przemysłu zbrojeniowego, a także centrale telefoniczne. Działania te miały za zadanie zlikwidować kanały transportowe, poprzez które mogło płynąć wsparcie militarne dla FRJ. NATO zaatakowało również przedsiębiorstwa, w których ukrywano sprzęt wojskowy.

Samoloty, które uczestniczyły w atakach na Jugosławię, stacjonowały przede wszystkim we Włoszech, Niemczech, Wielkiej Brytanii, USA, Francji, Turcji i na Węgrzech. Pomędzy 24 marca a 10 czerwca 1999 roku samoloty trzynastu państw Sojuszu Północnoatlantyckiego w czasie operacji „Allied Force” wykonały 38 tysięcy lotów, w tym około 10 tysięcy lotów bojowych. Zrzucano 6303 ton amunicji oraz 23 tysiące bomb i pocisków.

Rozpoczęta zbrojna interwencja NATO przeciwko FRJ to przykład siłowej dyplomacji prowadzącej do wymuszenia ustępstw politycznych. Serbowie unikali otwartego konfliktu zbrojnego, jakkolwiek NATO prowadziło jak najbardziej realną wojnę¹⁴. Operacja „Allied Force” nie była jednakże konfliktem militarnym w tradycyjnym rozumieniu. Po pierwsze nie doszło do bezpośredniej konfrontacji pomiędzy siłami Sojuszu a wojskami Jugosławii. Po drugie Slobodan Milošević prowadził działania asymetryczne polegające głównie na: stosowaniu taktyki terroru przeciwko kosowskim cywilom, próbie wywołania kryzysu humanitarnego, dezinformacji i celowym wykorzystaniu zobowiązań sił sojuszniczych do minimalizowania strat, głównie wśród ludności cywilnej, w celu maskowania

¹⁴ T. Judah, *Kosovo. War and Revenge*, Yale University Press, New Haven 2000, s. 257.

własnych wojsk¹⁵. Jednakże czynnikami, które w największym stopniu utrudniały operację, były przede wszystkim polityczne ograniczenia misji. Po pierwsze NATO musiało działać w sposób zdecydowany i przekonujący, adekwatnie do oczekiwanych przez innych rezultatów, a po drugie musiało prowadzić kampanię, nie wywołując jednocześnie kontrowersji wynikających z bombardowań terenu byłej Jugosławii i ograniczając straty wśród ludności i celów o charakterze cywilnym.

Operacja „Allied Force” jest uważana za pierwszą wielofazową operację powietrzną polegającą w głównej mierze na przedmiotowym i geograficznym zwiększaniu zakresu i charakteru ataków, adekwatnie do rozwijającej się sytuacji. Taki system prowadzenia działań zbrojnych powodował, iż skutki tej batalii były dalekie od spodziewanych efektów militarnych. Siłom NATO nie udało się bowiem osiągnąć głównego celu operacji, którym było zniszczenie sił jugosłowiańskich w Kosowie. Prowadzone z dużego pułapu naloty przeciw dobrze zamaskowanym, ukrywającym się w otoczeniu celów cywilnych i korzystającym z licznych makiet sprzętu wojskowego wojskom okazało się nieskuteczne.

W związku z poważnymi stratami ekonomicznymi kraju, które zdaniem ekonomistów grupy miały wynieść ok. 30 mld USD, prezydent Jugosławii zaakceptował ofertę pokojową, zakładającą wycofanie wojsk serbskich z Kosowa, powrót uchodźców i rozmieszczenie wojsk NATO na terenie prowincji. Decyzja ta doprowadziła w konsekwencji do oderwania się tego rejonu od Serbii, co przypieczętowała uznana do dziś przez 108 krajów, w tym Polskę, deklaracja niepodległości Kosowa z 2008 roku. Operacja „Allied Force” stała się też pierwszą w historii wojną wygraną wyłącznie przy użyciu lotnictwa.

ROLA KFOR W BUDOWANIU I UTRZYMANIU BEZPIECZEŃSTWA W KOSOWIE

Dużą rolę w zakresie budowania pokoju i zapewnieniu bezpieczeństwa w Kosowie odgrywał i nadal odgrywa KFOR. KFOR, czyli Kosovo Force to siły międzynarodowe działające pod auspicjami NATO na terenie Kosowa od 1999 roku. Misja ta realizowana jest w ramach operacji „Joint Guardian” („Wspólny Strażnik”).

Powołanie KFOR związane jest z zakończeniem operacji powietrznej „Allied Force”, której efektem było podpisanie Wojskowego Porozu-

¹⁵ M.W. Lamb Sr, *Operation...*, op. cit., s. 3.

mienia Technicznego pomiędzy NATO oraz dowództwem sił jugosłowiańskich. Uprawnienia tej misji określono w powyższym porozumieniu, a także w rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 1244 z dnia 10 czerwca 1999 roku. Już w czerwcu tego samego roku NATO przejęło kierownictwo nad powyższą misją.

Siły bezpieczeństwa KFOR, składające się z żołnierzy państw sojusznicych, na mocy wspomianej już rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 1244 rozpoczęły swoją operację wsparcia pokoju „Joint Guardian” w Kosowie dokładnie dnia 12 czerwca 1999 roku – operacja ta trwa do dziś. Celem KFOR w początkowej fazie misji było głównie podjęcie działań zniechęcających siły FRJ do podjęcia ponownych działań militarnych na terenie prowincji przy jednoczesnym zapewnieniu bezpieczeństwa i porządku publicznego na jej obszarze. Ważnymi zadaniami były również demilitaryzacja Wyzwoleńczej Armii Kosowa (UÇK) oraz wsparcie międzynarodowe dla pomocy humanitarnej, która napływała do Kosowa. Inne cele operacji to: zapewnienie bezpiecznego powrotu uchodźcom, opieka nad serbskimi enklawami w Kosowie, które nierzadko były celem ataku ludności albańskiej, umożliwienie swobodnego działania cywilnych organizacji międzynarodowych, rozbrojenie ludności oraz walka ze zorganizowaną przestępczością.

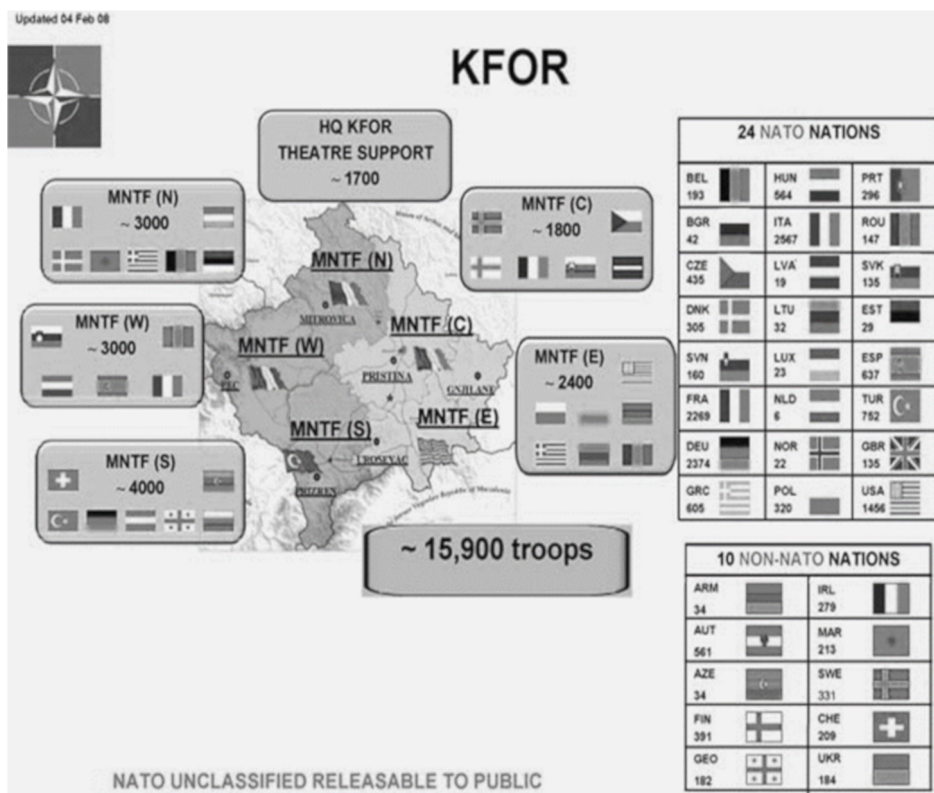
Na początku w skład sił międzynarodowych wchodziło 50 tysięcy żołnierzy z 30 państw członkowskich NATO oraz państw neutralnych. Po jedenastu latach na skutek poprawienia się sytuacji w regionie liczba żołnierzy Sił Kosowskich spadła do 11 tysięcy. Kraje, które wysłały największą liczbę żołnierzy do Kosowa, to: Wielka Brytania, USA, Francja, Niemcy, Włochy, Rosja, Holandia, Ukraina, a także Hiszpania¹⁶. Z KFOR zostało wydzielonych pięć brygad złożonych z sił międzynarodowych, które odpowiedzialne są za różne regiony Kosowa. Jak przedstawia ryc. 2., siły te zostały podzielone na pięć sektorów odpowiedzialności:

1. Sektor centralny (brytyjski) – stolica Kosowa – miasto Prisztina,
2. Sektor wschodni (amerykański) – miasto Gnjilane,
3. Sektor południowy (niemiecki) – miasto Prizren,
4. Sektor zachodni (włoski) – miasto Peć,
5. Sektor północny (francuski) – Kosowska Mitrowica¹⁷.

¹⁶ *First deaths in K-For operation*, online: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/368180.stm> (dostęp: 21.03.2017).

¹⁷ T. Krzempek, *Informator*, Kosowo 2002, s. 64.

RYC. 2. PODZIAŁ KOSOWA ZE WZGLĘDU NA ROZMIESZCZENIE SIŁ MIĘDZYNARODOWYCH KFOR.

Źródło: online: <https://history.army.mil/books/AMH-V2/AMH%20V2/map30b.jpg> (dostęp: 8.11.2018).

Międzynarodowe siły KFOR odegrały ważną rolę w przywracaniu pokoju i stabilizacji sytuacji w Kosowie. Podjęły szereg działań o charakterze humanitarnym, organizując między innymi obozy i ośrodki pomocy humanitarnej dla uchodźców, zabezpieczając transporty z pomocą humanitarną i nadzorując ich dystrybucję. Obecność KFOR została uznana za silny bodziec wspierający utrzymanie bezpieczeństwa i ochronę całej ludności w Kosowie, zarówno albańskiej, jak i serbskiej.

Siły NATO zorganizowały pomoc w celu poprawy sytuacji uchodźców między innymi poprzez budowanie obozów i ośrodków przeznaczonych dla ludności cywilnej. Setki ton pomocy humanitarnej zostały przetransportowane potrzebującym. NATO w ramach KFOR wspierało Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych do spraw Uchodźców (UNHCR)

w koordynacji lotów humanitarnych oraz wykorzystaniu do tych celów samolotów krajów członkowskich.

Od 12 czerwca 2008 roku na KFOR zostały nałożone dodatkowe zadania. NATO zgodziło się na rozpoczęcie i wsparcie działalności Korpusu Ochrony Kosowa (KPC) oraz Kosowskich Sił Bezpieczeństwa (KSF). Zadania te zrealizowano dzięki współpracy z lokalnymi i międzynarodowymi władzami.

KPC działający pod nadzorem ONZ był uważany za przejściowy układ. Jego mandat polegał głównie na świadczeniu usług *disaster – response services*, które sprowadzały się do szybkiej odpowiedzi zbrojnej w wyniku zaistnienia jakiegokolwiek zagrożenia, a także wykonywaniu operacji poszukiwawczych, ratowniczych i zapewnieniu pomocy humanitarnej. KPC zakończył swoją działalność 20 stycznia 2009 roku¹⁸. KSF to z kolei lekkie formacje uzbrojone odpowiedzialne za wykonanie zadań polegających na: reagowaniu kryzysowym, zwalczaniu pożarów oraz ochronie ludności cywilnej. Rekrutowane są spośród miejscowej ludności. Planowane jest ich przekształcenie w siły zbrojne Kosowa. Siły te funkcjonują do dzisiaj.

MISJA TYMCZASOWEJ ADMINISTRACJI ONZ W KOSOWIE – UNMIK

Po zakończeniu działań wojennych w Kosowie w czerwcu 1999 roku ONZ włączyła się w odbudowę zniszczonej prowincji i przywrócenie ładu oraz bezpieczeństwa w kraju. W tym celu Rada Bezpieczeństwa ONZ, na podstawie rezolucji S/RES/1244 z dnia 10 czerwca 1999 roku, utworzyła Misję Tymczasowej Administracji Narodów Zjednoczonych w Kosowie (UNMIK). Nadrzędnym celem stojącym przed misją UNMIK było sprawowanie tymczasowej administracji i podjęcie działań prowadzących do autonomii tego regionu. Rada Bezpieczeństwa powierzyła UNMIK tymczasowe zwierzchnictwo nad terytorium i ludnością Kosowa. Misja pełniła podstawowe funkcje administracyjne państwa, w tym funkcje ustawodawcze, wykonawcze, a także sędziowskie. Do zadań szczegółowych misji należało¹⁹:

- pełnienie podstawowych funkcji administracyjnych Kosowa,

¹⁸ *Operacje pokojowe i stabilizacyjne NATO*, online: <http://ezaliczeniekonflikty.prv.pl/operacje-pokojowe-i-stabilizacyjne> (dostęp: 22.03.2017).

¹⁹ *Misja Tymczasowej Administracji Narodów Zjednoczonych w Kosowie*, online: http://www.unic.un.org.pl/misje_pokojowe/unmik.php (dostęp: 12.05.2017).

- dążenie do ustanowienia trwałej autonomii i samorządności w Kosowie,
- ułatwianie politycznego procesu określającego przyszły status Kosowa,
- koordynację pomocy humanitarnej przy współpracy ze wszystkimi podmiotami międzynarodowymi,
- popieranie odbudowy najważniejszej infrastruktury w prowincji,
- promowanie przestrzegania praw człowieka,
- utrzymanie porządku i bezpieczeństwa przez policjantów służących w misji do czasu powołania lokalnych sił porządkowych,
- zapewnienie bezpiecznego powrotu wszystkim uchodźcom,
- promowanie bezpieczeństwa, stabilności i przestrzegania praw człowieka na terenie Kosowa przy współpracy ze wszystkimi zainteresowanymi stronami, a także całą społecznością międzynarodową.

Misja tymczasowej administracji w Kosowie była misją ONZ zorganizowaną przy współpracy z NATO, Organizacją Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE) oraz Unią Europejską. ONZ nadzorowała policję, wymiar sprawiedliwości i administrację cywilną, UE kontrolowała działalność gospodarczą, OBWE monitorowała kwestie dotyczące demokracji, natomiast NATO było odpowiedzialne za bezpieczeństwo militarne. W misji uczestniczyło 4911 urzędników, jednakże po stopniowym powrocie do stanu pokoju zmniejszono ich liczebność do 507 osób.

OBWE przystąpiła do misji w Kosowie dnia 1 lipca 1999 roku za zgodą Zgromadzenia Parlamentarnego. Ustanowiono wtedy III filar UNMIK, który miał sprawować nadzór nad odbudową instytucji demokratycznych oraz promować prawa człowieka. UNMIK był trzecią misją OBWE w Federacyjnej Republice Jugosławii. Do zadań OBWE należało:

- tworzenie platformy współpracy z ludnością miejscową dla żołnierzy UNMIK,
- wspieranie procesu budowy demokratycznych instytucji w państwie,
- wspieranie i nadzór nad przestrzeganiem praw człowieka i obywatela.

Misja w Kosowie była największą misją OBWE w historii. W jej skład wchodził dwustudwudziesięcioosobowy personel międzynarodowy, a także 633 osoby reprezentujące lokalną ludność.

Rola NATO w ramach misji sprowadzała się głównie do zapewnienia bezpieczeństwa militarnego i ochrony urzędników skierowanych do Kosowa, a także zapewnienia ochrony ludności cywilnej. W ramach współ-

pracy z OBWE i UE Sojusz Północnoatlantycki wykroczył poza typową działalność organów zbiorowej samoobrony²⁰.

Obecność UE w Kosowie była uwarunkowana interesem geopolitycznym. W wyniku ciągle rosnących polityczno-militarnych wyzwań Kosowskich UE była uważana za stabilizator równowagi w regionie Bałkanów, a określenie docelowego statusu Kosowa miało wymiar europejski. Warto zauważyć, że transformacja Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa UE związana była ściśle z problemem Kosowa. 14 grudnia 2007 roku Rada Europejska orzekła gotowość UE do pomocy w utrzymaniu stabilizacji w obszarze konfliktu, a także realizacji planu, który nakreśliłby przyszły status Kosowa. Zadania realizowane przez UE oparte były na trzech filarach:

- I FILAR – misja cywilna w sferze praworządności, a w tym policyjna misja UE na terenie Kosowa (EULEX), która przejęła zadania w tym zakresie od ONZ.
- II FILAR – zajmowanie neutralnego stanowiska wobec prawnego statusu Kosowa.
- III FILAR – reformowanie kosowskiej gospodarki²¹.

Mandat misji UNMIK uległ zdecydowanej zmianie po ogłoszeniu przez Kosowo deklaracji niepodległości w lutym 2008 roku oraz przyjęciu konstytucji przez władze tego państwa w czerwcu tego samego roku. Premier Kosowa, Hashim Thaçi, zapewnił, że Kosowo będzie demokratycznym, świeckim i multietnicznym państwem budowanym w oparciu o pokój i stabilność. Spośród pięciu stałych członków Rady Bezpieczeństwa ONZ troje – Francja, Wielka Brytania oraz Stany Zjednoczone – uznało niepodległość republiki Kosowa, natomiast Chińska Republika Ludowa wyraziła swój niepokój, a Federacja Rosyjska uznała deklarację niepodległości za nielegalną. Z kolei Unia Europejska nie wypracowała jednoznacznego i spójnego stanowiska wobec niepodległości Kosowa, jednakże podjęła decyzję o utworzeniu misji cywilnej EULEX (European Union Rule of Law Mission in Kosovo). Po ogłoszeniu niepodległości nad bezpieczeństwem w regionie czuwają: EUREX, KFOR (Kosovo Force) oraz policja Kosowa.

²⁰ Zob. J. Dobrowolska-Polak, *Międzynarodowa solidarność. Operacje pokojowe ONZ, NATO i UE*, „IZ Policy Papers”, 2009, nr 3, s. 41.

²¹ *Bezpieczeństwo...*, E. Cziomer (red.), op. cit., s. 12–17.

PODSUMOWANIE

Konflikt w Kosowie jest konsekwencją zmian w przestrzeni europejskiej w wyniku zakończenia zimnej wojny, niemniej jednak wpływ na jego genezę i stan aktualny jest wielowymiarowy. Uwarunkowane jest to historycznie, kulturowo i politycznie, stąd może on w każdej chwili wybuchnąć od nowa. Jednakże budowanie pokoju i utrzymanie bezpieczeństwa w Kosowie objętym konfliktem przełomu XX i XXI to przykład skoordynowanych, wielowymiarowych działań, w które zaangażowała się cała społeczność międzynarodowa.

Niezmiernie ważna dla powstrzymania militarnych działań Federacyjnej Republiki Jugosławii okazała się operacja „Allied Force” uważana też za pierwszą w historii wojnę wygraną wyłącznie przy użyciu lotnictwa. NATO stanęło na wysokości zadania, niemniej jednak przebieg działań zbrojnych wskazał też na słabości militarnych działań sojusznicznych, które nie do końca przyniosły spodziewane efekty. Stało się to przedmiotem licznych analiz eksperckich, stąd można mieć nadzieję, że w przyszłości błędy popełnione na terenie byłej Jugosławii nie zostaną powtórzone.

Dużą rolę w stabilizacji sytuacji w regionie, a przede wszystkim w zapewnieniu bezpieczeństwa ludności cywilnej, odegrała misja Kosovo Force (KFOR). Działania międzynarodowych wojsk skierowanych do Kosowa przyczyniły się między innymi do zdemilitaryzowania regionu i zapobieżenia odrodzeniu się konfliktu, który mógł wybuchnąć ze zdwojoną siłą, głównie ze strony Albańczyków w odwecie na Serbach, którym przypisuje się szereg zbrodni dokonanych na albańskiej ludności cywilnej.

Nie mniej ważna okazała się Misja Tymczasowej Administracji Narodów Zjednoczonych w Kosowie (UNMIK), która powstała pod auspicjami ONZ. Jej celem było stworzenie podwalin pod utworzenie nowego państwa – Kosowa. Misja ta to przykład skoordynowanych działań ONZ, NATO, OBWE i UE, jakkolwiek pokazuje też, jak dużych nakładów sił należy użyć, by przywrócić pokój i zapewnić bezpieczeństwo na stosunkowo niewielkim obszarze geograficznym, jaki zajmuje Kosowo.

BIBLIOGRAFIA:

1. *Bezpieczeństwo międzynarodowe w XXI wieku*, E. Cziomer (red.), Oficyna Wydawnicza AFM, Kraków 2010, online:https://repozytorium.ka.edu.pl/bitstream/handle/11315/4816/Bezpieczenstwo_miedzynarodowe_w_XXI_wieku_2010.pdf?sequence=1 (dostęp: 16.03.2017).

2. Dobrowolska-Polak J., *Międzynarodowa solidarność. Operacje pokojowe ONZ, NATO i UE*, „IZ Policy Papers”, 2009, nr 3.
3. *First deaths in K-For operation*, online: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/368180.stm> (dostęp: 21.03.2017).
4. Hodalska M., *Korespondent wojenny. Ofiarnik i ofiara we współczesnym świecie*, WUJ, Kraków 2006.
5. Judah T., *Kosovo. War and Revenge*, Yale University Press, New Haven 2000.
6. Kay S., *After Kosovo: NATO's Credibility Dilemma*, “Security Dialogue”, 2000, nr 1/31.
7. Krzempek T., *Informator, Kosowo* 2002.
8. Lamb M.W. Sr, *Operation Allied Force. Golden Nuggets for Future Campaigns*, Air War College, Alabama 2002; online: <http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/maxwell/mp27.pdf> (dostęp: 15.05.2018).
9. Lambeth B.S., *NATO's Air War For Kosovo: A Strategic and Operational Assessment*, RAND Corporation, Santa Monica 2001.
10. Marszałek M., *Sojusznicza operacja „Allied Force”. Przebieg – ocena – wnioski*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2009.
11. *Misja Tymczasowej Administracji Narodów Zjednoczonych w Kosowie*, online: http://www.unic.un.org.pl/misje_pokojowe/unmik.php, (dostęp: 12.05.2017).
12. *Operacje pokojowe i stabilizacyjne NATO*, online: <http://ezaliczeniekonflikty.prv.pl/operacje-pokojowe-i-stabilizacyjne> (dostęp: 22.03.2017).
13. The Department of Defense, *Report to Congress: Kosovo/Operation Allied Force after-action report*, 31.01.2000.
14. Urbanek A., *Międzynarodowe środowisko bezpieczeństwa i jego współczesne uwarunkowania*, [w:] *Wybrane problemy bezpieczeństwa. Teoria. Strategia. System*, A. Urbanek (red.), Wydawnictwo Społeczno-Prawne, Słupsk 2012.
15. *Wojna w Kosowie*, online: http://www.unic.un.org.pl/jugoslawia/index.php?id=wojna_w_kosowie (dostęp: 16.03.2017).

MAGDALENA LESZKIEWICZ – urodzona 3 sierpnia 1993 roku w Słupsku. Absolwentka kierunku polityka obronna oraz zarządzanie bezpieczeństwem podmiotów gospodarczych specjalności bezpieczeństwo narodowe na Akademii Pomorskiej w Słupsku. Od 2017 roku pracownik badawczo-dydaktyczny na stanowisku asystent w Instytucie Bezpieczeństwa Narodowego w Zakładzie Teorii Bezpieczeństwa Wydziału Nauk o Zarządzaniu i Bezpie-

czeństwie. Od 2018 roku doktorantka Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego na Wydziale Nauk o Bezpieczeństwie.

CITE THIS ARTICLE AS:

M. Leszkiewicz, *Działalność międzynarodowych organizacji na rzecz budowania bezpieczeństwa i pokoju w Kosowie*, „Kultura Bezpieczeństwa Nauka Praktyka Refleksje”, 2018, nr 31, p. 135–151, DOI: 10.5604/01.3001.0012.8600.

Licence: This article is available in Open Access, under the terms of the Creative Commons License Attribution 4.0 International (CC BY 4.0; for details please see <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided that the author and source are properly credited. Copyright © 2018 University of Public and Individual Security “Apeiron” in Cracow